

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-512-9-22>

**ARTISTIC AND LITERARY DEPICTION OF NATURE
AS A SOURCE OF EDUCATION OF PATRIOTISM AND LOVE
FOR THE NATIVE LAND**

**ХУДОЖНЬО-ЛІТЕРАТУРНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ПРИРОДИ
ЯК ДЖЕРЕЛО ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ТА ЛЮБОВІ
ДО РІДНОГО КРАЮ**

Priymas N. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of
Pedagogy, Preschool and Primary
Education
Taras Shevchenko Regional
Humanitarian-Pedagogical Academy of
Kremenets
Kremenets, Ukraine*

Приймас Н. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки,
дошкільної та початкової освіти
Кременецька обласна гуманітарно-
педагогічна академія імені Тараса
Шевченка
м. Кременець, Україна*

Краєзнавство відіграє важливу роль у вихованні почуття патріотизму, духовності, сприйнятті національного колориту рідного краю. Важливим джерелом краєзнавства і народознавства є художня література, зокрема твори на історичну тематику, які не лише розповідають про древні міста, села, ріки, а й містять інформацію про їх історичне буття, походження.

Розкішні волинські ліси, мальовничі Карпатські та Кримські гори, ріки та моря України є художньою панорамою багатьох літературних творів. У них читаємо про походження назв, природні особливості, красу краєвидів. Детально змальована місцевість, різновиди рослинності, сприяють пізнанню природи краю, її особливостей, краса і своєрідність природи підкреслюється елементами художньої персоналізації та іншими художніми засобами.

У багатьох творах відчувається радість і любов до рідної землі, відчувається близькість автора і його героїв з рідним довіллям, така література пройнята ідеями вірності та відданості природі батьківського краю. У контексті творів письменники передають виховну народну мудрість, яка стверджує, що «любов до всього живого на землі починається з раннього дитинства» [3, с. 125].

Твори, пронизані почуттям глибокої любові до Вітчизни, яке породжує її природа, переконують читачів, що рідний куточок втілює

у собі живий образ Батьківщини, відповідно сенс патріотизму пов'язаний з тим, що цей куточок, ввійшовши на все життя в душу людини, хвилює її як початок її самої.

Краєзнавчий матеріал, яким переплетені сторінки творів, мальовниче зображення природи за допомогою вдалих художніх засобів зачаровує читачів, передаючи красу рідної землі.

Традиційне народне виховання любові до природи опирається на педагогіку народного календаря, де всі пори року, кожна дата, свята тісно пов'язані з природою рідного краю. Показуючи органічну єдність людини і природи, наголошуємо на тому, що «перше, що визначає обличчя будь-якого народу, це природа, серед якої він живе, працює, творить свою історію» [1, с. 45]. Рідна природа є одним з першоджерел патріотичних почуттів. Кожна людина завжди пам'ятає те місце, де вона народилася, всі найменші деталі оточуючої природи, образи яких наповнюють собою розуміння батьківщини.

На прикладі творчості багатьох українських письменників ми бачимо вияв естетичних почуттів, викликаних спілкуванням з природою. За допомогою художніх засобів письменник фіксує конкретне явище та виражає свої почуття і погляди, викликані створюваням, гра уяви збагачує сприйняття. Разом з тим читач проймається авторською ідеєю любові до природи, рідної землі, отримуючи естетичне задоволення він насолоджується красою явищ природи та образними виразами, які письменник використовує для їх характеристики.

Звертаємо увагу на те, що природа є також універсальним джерелом естетичного виховання та впливу. Чутливість до краси природи, до найрізноманітніших її проявів допомагає зрозуміти і сприйняти твори мистецтва, в яких відображені явища природи або ж почуття, які виникають під враженням від цих явищ. І навпаки – твори мистецтва допомагають сприймати красу навколишнього світу. Ця двостороння залежність повною мірою розкривається під час аналізу питання художнього зображення природи та взаємозв'язку автора з цією природою, а також взаємозв'язку з нею героїв творів, на цій основі виникають почуття читачів, формується переконаність, що краса художнього твору має свої джерела у навколишньому світі.

Чарівні пейзажі, розсіпані по сторінках літературних творів, виховують не лише любов до природи рідного краю, а й естетичні почуття, які формуються у процесі сприйняття краси рідної землі. Ми бачимо поєднання природи як феномену з певною територією України, бачимо органічну єдність розвитку природи, людини, етносу. Тут присутня взаємозалежність між природою і людиною, між природою і менталітетом нації. На унікальності української природи, її різноманітності, самоцінності наголошував видатний український

педагог І. Огієнко, акцентуючи, що природа – це годувальниця, материнське лоно, основа фізичного і духовного буття людини і нації. Розглядаючи дане питання у контексті народної педагогіки, підкреслюємо закладені у національних традиціях народу любов та шанобливе ставлення до природи.

Аналіз багатьох художніх творів українських письменників свідчить про органічну єдність авторської ідеї з образом природи. Насиченість творів цим образом, майстерне включення пейзажів, обрамлення ними частин тексту, зображення природи, її краси в розмаїтті та гармонії барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ живої і неживої природи, сприяє формуванню почуття патріотизму, любові до рідного краю.

Ідеї автора, у чиїх творах присутні моменти естетичного процесу сприйняття природи, розкриття її естетичної цінності, емоційне реагування на неї, співзвучні з думкою В. Сухомлинського про те, що необхідно сформуванню в дитини потребу милуватися природою, насолоджуватися її красою, адже краса рідної природи є могутнім засобом виховання. Сприйняття природи, спілкування з нею, її вплив на почуття та емоції дітей, виховання ніжності, формування вміння бачити, відчувати, а також творити красу природи необхідні для розвитку естетичної свідомості.

Розвиток естетичного сприйняття на прикладі явищ природи бачимо в багатьох творах. Не одну сторінку творів відведено описам, вражаючим картинам природи, художньому відтворенню найтонших запахів, звуків, рухів живої і неживої природи. Використовуючи художні засоби, експресивний синтаксис, автори передають найтонші відчуття єднання з величчю і красою природи. Творчість письменників, у якій зображення краси рідної природи, краси мальовничих місць інших куточків світу заслуговує на високу оцінку художньої майстерності, – одне із важливих та ефективних джерел формування естетичної культури.

Варто наголосити на значенні літературної творчості для виховання естетичних почуттів. Ми неодноразово спостерігаємо, як герої художніх творів переживають особливі почуття насолоди, сприймаючи красу природи. Уявлення про почуття самого автора, викликані спілкуванням з природою рідного краю, відтворені у художній літературі, формують у читачів не лише естетичне сприйняття, а й почуття патріотизму.

Отже, значення літературної творчості для виховання естетичних почуттів засобами природи особливо важливе, оскільки їх наявність є ознакою розвинутого естетичного сприйняття, критерієм естетичної культури особистості. Естетична свідомість, джерелом якої є природа

рідного краю, сприяє формуванню національної свідомості, патріотизму, любові до рідного краю.

Література:

1. Данилевич М. Український образ світу у трилогії У. Самчука «Волинь». *Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Літературознавство*. Тернопіль, 2000. Вип. 6. С. 44–49.

2. Іларіон. Служити народові – то служити Богові. Вінніпег : Видання «Нашої культури», 1965. 120 с.

3. Основи національного виховання. Концептуальні положення. Ч. I / за ред. В. Г. Кузя, Ю. Д. Руденка, З. О. Сергійчука. К. : Київ, 1993. 152 с.

4. Побірченко Н. Василь Сухомлинський: формування дитячої особистості засобами художньої літератури. *Вісник АПН України. Педагогіка і психологія*. 2004. № 1 (42). С. 5–12.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-512-9-23>

TRANSDISCIPLINARY APPROACHES AND DIGITALIZATION IN THE CONTEXT OF ENSURING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Stoika O. Ya.

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Professor at the Foreign Languages
Department,
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine*

Стойка О. Я.

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов,
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»
м. Ужгород, Україна*

Сучасні реалії висувають вимогу пошуку нових методологічних підходів для підвищення якості вищої освіти. Одним із ключових чинників, що спричинив цю потребу, є швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Він зумовив необхідність впровадження трансдисциплінарного підходу до створення освітньо-наукового середовища, заснованого на принципах відкритої освіти,